

Voedselcrisis? VN-rapport vraagt radicale wijziging van landbouwpraktijk en beleid

Goed nieuws geen nieuws ?

De laatste weken spuien de media massaal van berichten over de voedselcrisis. In tal van landen breken opstanden uit door gestegen voedselprijzen. Voor boeren hier die veel inputs moeten aankopen, zoals varkenshouders, ziet het er ook niet goed uit; voor akkerbouwers dan weer wel. Velen hebben hun analyse annex verklaringen klaar: de doorbraak van agrobrandstoffen, de toenemende vraag naar vlees vanuit Azië, de hoge olieprijs, speculatie door beleggers die door de banken gefrustreerd werden. Allerlei factoren, die de ontwikkeling in de hand zouden werken.

Maar in deze tijden van ongeëvenaarde persaandacht voor de voedselproblematiek kwam een VN-rapport zo goed als niet in het nieuws. Het ging om het nochtans potentieel revolutionaire wetenschappelijke rapport over de internationale landbouwontwikkeling: *International Assessment of Agricultural Science and Technology for Development* (IAASTD). Dat werk mogen we om verschillende redenen historisch noemen, zoals het vergelijkbare *Millennium Ecosystem Assessment* van de VN, dat de toestand van het milieu beschrijft. Dat verraden trouwens de koppen in de media die wel aandacht schonken aan het rapport: *Towards a New and Improved Green Revolution* (IPS/ Inter Press Service); *Global Food System 'Must Change'* (BBC); *Des experts appellent à repenser l'agriculture de demain* (*Le Monde*); *U.N. Panel Urges Changes to Feed Poor While Saving Environment* (New York Times); *Rethinking Food Crisis Solutions* (*Al Jazeera*). Of iets dramatischer, niet toevallig uit het Zuiden: *UN scientists say industrial agriculture has failed* (*The East African*); *World Must Reform Agriculture Now Or Face Dire Crisis* (*Inquirer Philippines*).

Het is alvast goed dat een gezaghebbende bron bevestigt dat voortdoen zoals we bezig zijn 'geen optie' is, omdat we ons menselijk en natuurlijk kapitaal opsouperen. Maar het goede nieuws aan deze studie is vooral dat het een hele reeks wetenschappelijk onderbouwde oplossingen voorstelt voor de huidige problemen. In plaats van met één eindoplossing te volstaan, zoals "ggo's zijn nodig om de wereld te voeden", breekt het rapport een lans voor een veelheid aan werkbare alternatieven. Veel oplossingen die worden voorgesteld, zijn bij – en door – ngo's al jaren bekend en hebben daarom misschien niet zoveel 'nieuws waarde'. Maar nu worden ze vanuit de Verenigde Naties (en de 60 landen die het rapport goedkeurden) officieel als 'wetenschappelijk' bekrachtigd. Verschillende ngo's die in het proces betrokken werden, hebben dus ook lovende woorden voor de conclusies.

Holistisch, transparant en inclusief

De laatste drie jaar werkten meer dan 400 wetenschappers eraan vanuit een multidisciplinaire aanpak en met participatie van verschillende actoren (overheden, middenveld, privé-sectoren wetenschappelijke instellingen). De studie werd trouwens gefinancierd door o.a. FAO, GEF, UNDP, UNEP, UNESCO, WHO en de Wereldbank. Anders dan vele voorgaande rapporten die door één instituut of één belangengroep werden opgesteld, is dit resultaat dus in overleg tot stand gekomen: alle actoren werden betrokken bij het aanduiden van de deelnemende wetenschappers. Zo hoopten de opdrachtgevers te vermijden dat het rapport nadien als eenzijdig zou worden bestempeld door een of andere belangengroep. Het proces dat leidde tot de conclusies was bovendien volledig transparant, wat helaas ook niet kan gezegd worden van andere landbouwrapporten en -handelsverdragen die achter gesloten deuren tot stand komen.

Een multifunctionele en 'ingebedde' landbouw

De multifunctionaliteit van landbouw is een uitgangspunt van het IAASTD. Landbouw produceert immers niet alleen grondstoffen zoals voedsel, voeder, vezels, brandstoffen, medicijnen en sierplanten, maar ook meerwaarde zoals milieudiensten, sociale zekerheid, landschappen en cultureel erfgoed. Tot nog toe was landbouw het terrein van professionele landbouwkundigen, die vooral focusten op verhoogde productiviteit. Door dit rapport ontstaat een brede kijk die rekening houdt met productie, maatschappij en milieu.

Volgens Achim Steiner van UNEP komt de landbouw 'steeds dichterbij de grenzen van haar mogelijkheden': grond en water zijn niet oneindig beschikbaar, de bodemvruchtbaarheid neemt af, de impact op het milieu wordt groter.

Steiner: 'De moderne industriële landbouw wijt die impact niet aan zichzelf, maar ondertussen ondermijnt de afname van ecosysteemdiensten wel de fundamenteën van de landbouw. Als de moderne landbouw blijft focussen op maximale productie en minimale kosten, dan belandt ze over 20-30 jaar in een grote crisis. Er is collectieve onwetendheid over de interactie tussen landbouw en de natuurlijke systemen. Dat moet veranderen.'

'Totaal ander' onderzoek: een paradigmashift !

Het landbouwonderzoek in de Verenigde Staten en in Europa wordt serieus op de korrel genomen: het is te veel op de korte termijn gericht, wat de efficiëntie niet ten goede komt. Een overgroot deel van onderzoek gebeurt in opdracht van bedrijven. Die bepalen in welke richting het onderzoek

wordt gestuurd. Uiteraard is de belangrijkste drijfveer daarbij de winstmaximalisatie voor de aandeelhouders, niet duurzaamheid. Rony Swennen, voorzitter van de Dienst Externe Relaties van de Leuvense Faculteit Bio-ingenieurswetenschappen, beaamde in 2005 al in een gesprek met Wervel dat het schoentje inderdaad op dat vlak knelt. Misschien is dat de reden waarom onze landbouwfaculteiten nog niet publiek reageerden op het rapport. Een paradigmashift vergt natuurlijk tijd. We hoeven maar aan Galileï te denken.

De onderzoekers dringen aan op meer ecologie in de landbouwwetenschappen en op een andere focus van het onderzoek: agro-ecologie moet het uitgangspunt worden, en bij veredeling moeten boeren meer betrokken worden. Er heerst een gevaar voor een te grote nadruk op moderne biotechnologie, aldus het IAASTD. Als daardoor ander landbouwkundig onderzoek onvoldoende wordt ondersteund, kunnen onderwijs en trainingsprogramma's drastisch wijzigen. Dat zou leiden tot een daling van het aantal professionele onderzoekers in belangrijke takken van de landbouwwetenschap.

Multinationals en transparantie

Monsanto (zie filmbespreking *Le monde selon Monsanto* elders in deze krant), Syngenta en BASF waren oorspronkelijk mee betrokken in het project en kozen dus mee de wetenschappers die het rapport zouden maken. Toch ondersteunen ze de eindtekst niet, omdat er risico's van ggo's in aangekaart worden op economisch, milieu- en gezondheidsvlak. Er wordt o.a. gesteld dat het niet zeker is dat ggo's de opbrengst doen stijgen, dat er problemen zijn door patenten en dat ggo's bij gebruik in het Zuiden eigendom kunnen concentreren in de handen van enkele multinationals. Dat klonk waarschijnlijk te weinig als reclameboodschap voor

Croplife International, een consortium van ggo-bedrijven. Dus noemden zij het rapport gemakshalve 'onevenwichtig'. Maar dat komt er nu eenmaal van als je op transparante en wetenschappelijke manier te werk gaat. Volgens sommigen was het meenemen van deze bedrijven in het IAASTD-proces contraproductief, omdat ze nu de schijn kunnen wekken dat het geen legitiem rapport meer is door er publiekelijk uit te stappen.

IAASTD-rapport pleit voor grotere transparantie in handelsakkoorden

'Hongeropstanden: logisch eindpunt van rampzalige economische en politieke keuzes', luidt een recent persbericht van Confédération Paysanne.

Op de vraag vanwaar de huidige voedselcrisis in India komt, antwoordt ook Vandana Shiva: 'Die heeft alles te maken met de beleidsopties die in het verleden zijn genomen. Een aantal jaren geleden heeft onze regering de markt geopend voor import van tarwe. India heeft nooit een tekort gehad aan tarwe, maar toch besliste de regering om te importeren, vooral omdat de Amerikaanse regering de Indische regering aanporde om de grenzen te openen. Concreet betekent dat vandaag dat de regering de Indiase boeren 10.000 roepies betaalt per ton tarwe. De *private traders* betalen net iets meer: 11.000 roepies. Die *traders* verkopen nadien hun voorraden door aan Cargill. Die speculeert daarmee, om de prijs te laten stijgen. Uiteindelijk importeert de regering tarwe van Cargill tegen 16.000 roepies.'

Aanbevolen beleidsopties

Zonder aanspraak op volledigheid, vermelden we een lijstje van beleidsopties die het IAASTD-rapport vooropstelt:

- werken met traditionele zaden,
- de afstand tussen consument en producent verkleinen (Denk globaal, eet lokaal!),
- subsidies wegwerken die grondstoffen-

- verbruik verhogen,
- externaliteiten belasten,
- markten en verloningen ontwikkelen voor milieudiensten,
- in het post-2012-klimaatakkoord betalen voor koolstoffixatie in de landbouw,
- geïntegreerde bestrijdingsmethoden en organische meststoffen meer aanmoedigen
- en de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen afbouwen.

Het huidige systeem van eigendomsrecht voor land, bodem en water, gaat er niet van uit dat die hulpbronnen eigenlijk gemeenschappelijk eigendom zijn, of het erfgoed vormen waarvan het menselijk leven afhangt. Hier ligt volgens het rapport dan ook een grote uitdaging voor het beleid.

Het komt er dus op aan beleidsinstrumenten te ontwikkelen die de huidige milieu- en sociale externaliteiten van de landbouwproductie internaliseren en het verschaffen van agromilieudiensten belonen. Dat kan onder andere door financiële stimuli voor landbouwpraktijken die het gebruik van schadelijke inputs doen dalen, of voor technieken met lage koolstofemissies of zelfs koolstofvastlegging zoals met agroforestry. Dat daar nood aan is, wordt niet betwijfeld, temeer daar verwacht wordt dat de klimaatverandering een nieuwe kijk op waterbeheer vergt. De neerslagpatronen zullen extremer worden, met meer evapotranspiratie overall. Agro-ecologie, agroforestry, minder stikstofinput, en beter verteerbare voeders worden ook als goede opties genoemd.

Wervel betreurt dan ook dat dit rapport zo 'luidop wordt doodgezegen'.

Jeroen Watté

In VODO-verband (Vlaams Overleg Duurzame Ontwikkeling) deed Wervel de laatste weken mee het nodige lobbywerk. Zo was er op 28 mei een ronde tafel met de Belgische delegatie voor de speciale FAO-voedseltop op 3-5 juni in Rome. Een gezamenlijk document werd opgesteld dat je op de Wervelsite kan vinden.

We geven hier alleen de aanhef van de gezamenlijke visietekst:

Boeren, landen en regio's moeten het recht en de kansen krijgen om hun landbouw in eigen handen te nemen.

Het is een mythe dat de exportgerichte industriële landbouw nodig is om de wereld te kunnen voeden.

De hele voedselketen, van de boer tot de supermarkt, moet eerlijk en duurzaam zijn. Boeren hebben recht op voldoende zeggingschap en inkomen.

Consumenten in het Noorden moeten worden aangezet tot een meer duurzaam consumptiegedrag.